

ZWIĄZEK
POWIATÓW
POLSKICH

Stanowisko

XXVI Zgromadzenia Ogólnego

Związku Powiatów Polskich

w sprawie edukacji w dobie COVID-19 oraz przywrócenia samorządom samodzielności w zarządzaniu oświatą

Ossa, 29 września 2020 roku

Edukacja jest podstawą rozwoju osobistego i przyszłości społeczeństwa. Edukacja, która powinna tworzyć możliwości i zmniejszać nierówności, w roku 2020 stanęła przed olbrzymim wyzwaniem w związku z pandemią COVID-19.

Początek roku upłynął pod znakiem konieczności sprawnego dostosowania się przez szkoły do przygotowanych przez resort edukacji rozwiązań prawnych. W swej niejednoznaczności prowadziły one do licznych rozterek zarządczych. Rola jednostek samorządu terytorialnego została zmarginalizowana i sprowadzona do obowiązku ponoszenia kosztów rozwiązań przygotowanych na poziomie centralnym. Sytuacja nie uległa poprawie, a wręcz doszło do pogłębienia tej tendencji wraz z początkiem nowego roku szkolnego.

Przepisy o organizacji szkół od 1 września zostały przedstawione w trybie pilnym, co najmniej miesiąc za późno i bez konsultacji z przedstawicielami samorządów. Organy prowadzące zostały postawione przed koniecznością dostosowania struktury organizacyjnej, niejednokrotnie zmniejszenia liczebności grup oraz zapewnienia większej liczby personelu obsługowego. Dodatkowo w dalszym ciągu nie uregulowano kwestii wynagradzania i czasu pracy nauczycieli podczas nauczania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz podczas edukacji hybrydowej. W najbliższej perspektywie szkoły mogą także stanąć w obliczu braków kadrowych w szkołach spowodowanych obawą nauczycieli, zwłaszcza starszych, przed zakażeniem. Spowoduje to wzrost urlopów dla poratowania zdrowia i konieczność zatrudniania nowych lub przydzielania godzin ponadwymiarowych pracującym nauczycielom.

W związku z powrotem do stacjonarnego nauczania postawiono samorządom wymóg elastyczności, pomijając, że pociągnie on za sobą konieczność znacznego zwiększenia, już i tak wysokich nakładów na oświatę.

Aby jednak zdobyte doświadczenia zaprocentowały w przyszłości uważamy, że:

1. edukacja powinna być traktowana priorytetowo, przy podejmowaniu decyzji finansowych na poziomie centralnym;
2. należy dążyć do szybkiego zniwelowania problemów w dostępności cyfrowej uczniów i nauczycieli;
3. zdalne nauczanie nie może być jedynie epizodem, a powinno stać się rozwiązaniem systemowym.

Aktualna sytuacja uwydatniła zasadnicze trudności związane z finansowaniem oświaty. Dysonans pomiędzy nakładami samorządów powiatowych na edukację, a wysokością części oświatowej subwencji ogólnej jest faktem. Dodatkowo aktualne przepisy prawa nakładają obowiązek finansowania oświaty z dochodów własnych samorządów, które po pierwsze w związku z pandemią uległy uszczupleniu, a po drugie – o czym nie można zapominać – służą realizacji także szeregu innych zadań własnych przypisanych powiatom. W związku z powyższym uzasadnione są głosy dotyczące konieczności wygospodarowania w budżecie państwa wyższych środków na część oświatową subwencji ogólnej.

Jednakże w tym zakresie jawi się jeszcze jedna istotna kwestia, mająca zasadnicze znaczenie w kontekście rozmów o finansowaniu oświaty i przyjmowaniu ewentualnych modeli tego finansowania. Punktem wyjścia powinno być bowiem ustalenie, w jakim kierunku będzie zmierzała polityka oświatowa oraz jednoznaczne podkreślenie, że edukacja publiczna jest zadaniem własnym samorządów tj. wykonywanym we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność, w sposób samodzielny.

Najbardziej martwi nas tendencyjne, już od kilku lat obarczanie w coraz wyższym stopniu samorządów partycypowaniem w finansowaniu oświaty przy jednoczesnym, coraz dotkliwszym ograniczaniu kompetencji i samodzielności organów prowadzących w tym zakresie.

W ocenie Związku Powiatów Polskich edukacja staje się bowiem zadaniem własnym samorządów już tylko w teorii, co nie powinno mieć miejsca. Natomiast rzeczywistość jest następująca:

1. opinia wiążąca kuratora oświaty w zakresie dostosowania sieci szkół do nowego ustroju szkolnego (po reformie z 2017 r.);
2. pozytywna opinia kuratora oświaty w przypadku likwidacji/przekształcenia szkoły lub placówki oświatowej;
3. zrównanie liczby przedstawicieli organu nadzoru pedagogicznego i organu prowadzącego w komisji konkursowej na dyrektora szkoły lub placówki;
4. opiniowanie arkusza organizacji szkoły/przedszkola przez organ nadzoru pedagogicznego;
5. odbiegająca od realnych/współczesnych potrzeb pragmatyka zawodowa nauczycieli;
6. brak realnego wpływu na kształtowanie wynagrodzeń nauczycieli z obowiązkiem wyrównywania ich do średniej, zgodnie z art. 30 ustawy – Karta Nauczyciela;
7. konieczność wyodrębniania środków na zadania wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w wysokości nie mniejszej niż wynikająca z podziału części oświatowej subwencji ogólnej na realizację tychże zadań, zmieniająca de facto charakter tych środków z subwencyjnych w dotacyjne;
8. ustalana na poziomie centralnym podstawa programowa;
9. wprowadzanie rozwiązań prawnych pomimo sprzeciwu strony samorządowej lub nawet bez konsultacji z samorządami;
10. wprowadzanie rozwiązań prawnych niezgodnie z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (np. przewidziane w ostatnich latach podwyżki dla nauczycieli).

Apelujemy więc o przywrócenie jednostkom samorządu terytorialnego realnych możliwości zarządczych w dziedzinie oświaty oraz zwiększenie w budżecie państwa nakładów na edukację.

Przewodniczący
XXVI Zgromadzenia Ogólnego
Związku Powiatów Polskich

Andrzej Płonka